

към абстрахиране и обобщение, в която изобщо преработва стихотворенията си (най-краен в това отношение е случаят с „Левски“ от „Епопея на забравените“, където е премахната цялата „външна“, фактическа конкретност, налице в първия вариант на творбата). Същинската цел на тези преработки всъщност е опит за преход от наивен към модерен тип митологизъм.

В случая с „Радецки“ обаче този опит се проваля по един много значещ начин.

Съвсем скоро след появата си стихотворението се оказва със силно лабилна, неустойчива литературност, превръща се в колкото литературен, толкова и фолклорен факт – нещо не толкова необичайно за епохата; и това, както ще видим, е съществена част от митологичната аура на творбата. Двойственият статут на стихотворението е дори номинално фиксиран: като литературна творба то съществува под заглавието „Радецки“, но придобива истинската си популярност под „песения“ си наслов „Тих бял Дунав се вълнува“, както неизменно е цитирано от съвременниците. Фолклоризацията на творбата ще бъде приета в един момент дори от самия Вазов (в късния очерк „Волът. Спомени и видения...“ от 1920 г. той сам нарича стихотворението си „Тих бял Дунав се вълнува“).

Този първи стих е явен интертекст с една от най-митогенните по отношение на Ботевия мит творби на поета – „На прощаване“, която задава първото ядро в структурата на мита – *преодоляването на инициационната граница* между чуждото и родното пространство, между профанното и сакралното. Преминаване, което е сублимният акт на завоюване на отнетото отечество, едновременно героичен и саможертвен. Цялото стихотворение „Радецки“ е епически разгърнатата парафраза на два ключови за Ботевия мит стиха: „...ах, утре като премина / през тиха бяла Дунава“. Стихове, чийто мощен заряд се дължи тъкмо на скритата им автобиографичност и профетична енергия. Вазовото стихотворение възпроизвежда същия митопоетичен комплекс, но в обратен ракурс – чрез биографичния жест, „сбъднал“, осъществил поетическото визионерство. Но ролята на това свръхсетивно визионерство, на митогенния релативитет между реторичен и биографичен акт е ясно изтъкната чрез началния цитат-интертекст.

Но за да оценим ролята на Вазов, трябва да припомним един факт. Биографичните конотации на този цитат, оказва се, по онова време са били доста по-размити, отколкото днес сме склонни да смятаме, манипулирани от категоричността на канона. Както изтъква един изследовател, направил си труда да се порови „отвъд“ него, образът „тих бял Дунав“, дълбоко фолклорен по самата си структура, е фразеологизъм, широко популярен през епохата, клише, което преди Вазов срещахме у поети като И. Кършовски още през 1871 г. (когато е публикувано и самото „На прощаване“) и Ст. Бобчев през 1872 г.⁹ Тоест емблематичният стих, който осъществява пряката връзка, интертекста на Вазовото стихотворение с Ботевата творба и още повече с Ботевия поетико-биографичен мит, оказва се, вече е „фолклоризиран“ тъкмо в *ботевската* си мито-биографична употреба и с това е изтръгнат от сублимната уникалност на Ботевия персонален мит, силно затъмнен е неговият митогенен профетизъм (у Кършовски и Бобчев изразът е употребен в съвсем различен, неботевски, патриотично-географски контекст). Така, диалогизирайки с Ботевия мит и с породилата го творба на поета, Вазов неволно е въвлечен в по-широки контексти, инкорпориран от мита, при което литературното се е оказало изместено в посока към фолклорното, към